

รูปแบบการส่งเสริมอาชีพแก่ชุมชนบ้านโพนไทร
ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย*

The Occupation Promotion Models for Phon Sai Community,
Muang Sub-District, Muang Loei District, Loei Province

ผการัตน์ พินิจวัฒน์

Phakaratn Phinijwatn

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Loei Rajabhat University

E-mail: Phakaratn@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมอาชีพให้แก่ชุมชนบ้านโพนไทร ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 112 คน การสัมภาษณ์เชิงลึกกับชาวบ้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 คน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วนำเสนอเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการส่งเสริมอาชีพให้แก่ชุมชนบ้านโพนไทร ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย ได้แก่ 1) การส่งเสริมด้านความรู้และประสบการณ์ในการตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ 2) การส่งเสริมด้านทำเอกสารของงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงาน 3) การส่งเสริมด้านการจัดตั้งสถานที่จำหน่ายสินค้า 4) การส่งเสริมอบรมด้านอาชีพอื่นๆ ที่นอกเหนือจากอาชีพภายในชุมชน ตลอดจนทำให้ความรู้กับชุมชนในการกำหนดระเบียบแบบแผนที่เป็นรูปธรรม โดยการนำหลักการทางการบริหาร 4M ประกอบด้วย 1) คน 2) เงิน 3) วัสดุหรือวัตถุดิบ และ 4) วิธีปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นรูปแบบแนวทางในการนำไปปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมกลุ่มอาชีพให้มีความเข้มแข็ง สามารถสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นภายในครัวเรือนและขยายผลออกไปเป็นธุรกิจได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: รูปแบบ; การส่งเสริมอาชีพ; บ้านโพนไทร

---

* Received February 24, 2019; Revised March 15, 2019; Accepted June 14, 2019

Abstract

This research aimed to create the occupation promotion models for the Phon Sai community, Muang Loei Sub-District, Loei Province. This study was a mixed research, a quantitative research and a survey research method. The quantitative data were collected by using questionnaires of 112 people, and the qualitative data were from in-depth interviews of 18 key informants. The qualitative data were analyzed by content analysis methods, and were presented in descriptive style.

The research results showed that the occupation promotion models for the Phon Sai community, Muang Sub-District, Loei Province were 1) the promotion of knowledge and experience in setting up various professional groups, 2) the promotion of documentation for budget support from agencies, 3) the promotion of the establishment of the sale of goods, and 4) the promotion of other vocational training besides careers in the community. The models were done together with providing knowledge to the community in formulating concrete map regulations by adopting 4M administrative principles, including: 1) Man, 2) Money, 3) Materials, and 4) Method, which were guidelines for strengthening the professional groups to be able to generate the household income, and to well expand the community's business.

Keywords: Model; Occupation Promotion; Phon Sai Community

บทนำ

เป้าหมายของการพัฒนาชุมชนคือการพัฒนาคนให้มีความสุขและมีคุณภาพ ซึ่งสามารถวัดได้จากการปฏิบัติหน้าที่ให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพ ตลอดทั้งมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง จิตใจที่ดีงามและเป็นคนมีคุณธรรม คือ ประพฤติดีนั่นเอง¹ โดยการพัฒนาคนจะต้องตั้งคนเป็นศูนย์กลาง คือ การพัฒนาของคน โดยคนและเพื่อคน เน้นการพัฒนาที่ประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นของคนมาก และเน้นการพัฒนาลักษณะองค์รวม คือ พัฒนาทั้งที่เป็นตัวคนและสภาพแวดล้อมรอบตัวคน ไม่ใช่พัฒนาคนเฉพาะเรื่องหรือพัฒนาแบบแยกส่วน เน้นการพัฒนาแบบที่ทุกคนทุกฝ่ายหรือที่เรียกว่าภาคี เน้นการพัฒนาตั้งแต่ต้นจนจบ ซึ่งจะทำให้การพัฒนาอยู่ในลักษณะที่เรียกว่า “เศรษฐกิจดี สังคมไม่มีปัญหา การพัฒนายั่งยืน” ซึ่งจะส่งผลทำให้คนส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น²

การพัฒนาชุมชนจึงเป็นกระบวนการพัฒนาคนและกลุ่มคนในชุมชนให้มีศักยภาพเพียงพอและร่วมมือกันปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง และชุมชนตามแผนและโครงการที่กำหนดไว้ ทั้งการใช้พลังของชุมชนและการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน³ ดังนั้น การพัฒนาชุมชนจะประสบผลสำเร็จและบรรลุตามเป้าหมายได้จะต้องเริ่มที่ประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หรือหมู่บ้านนั้นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาอาชีพ

อาชีพถือเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม เพราะคุณภาพชีวิตของคนจะดีหรือไม่ดีจะขึ้นอยู่กับอาชีพ คนในชุมชนจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีไม่เจ็บ ไม่ป่วย ไม่ยากจน จะต้องมีการประกอบอาชีพได้กระทำในแต่ละวัน ชุมชนจึงจะเกิดความเข้มแข็งและมั่นคง ตลอดทั้งไม่เกิดปัญหาสังคมในด้านอื่น ๆ ตามมา ดังที่ เสาวณี เทพหัตถ์ และสุภาพร เจิงสุขสวัสดิ์⁴ กล่าวว่า ผู้ที่มีการวางพื้นฐานการประกอบอาชีพที่ดีเท่ากับเป็นเครื่องชี้ว่าเป็นผู้ประสบความสำเร็จในชีวิต ด้านการประกอบอาชีพที่ควรแก่การได้รับการยกย่องจากสังคม

บ้านโพธิ์ไทร หมู่ที่ 9 ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2442 อยู่ห่างจากอำเภอมืองเลยประมาณ 6 กิโลเมตร มีประชากรทั้งหมด จำนวน 642 คน มีครัวเรือน 365

---

¹ สัญญา สัญญาวิวัฒน์, การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2541), 9-10.

² ธรรมรักษ์ การพิศิษฐ์, ยุทธศาสตร์สร้างสรรค์ พลังแผ่นดินเพื่อการพัฒนาประเทศ, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546), หน้า 9-10.

³ สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2545), หน้า 49.

⁴ เสาวณี เทพหัตถ์ และสุภาพร เจิงสุขสวัสดิ์, การสร้างตนเองด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2551), หน้า 17.

ครอบครัว แบ่งเป็นเพศชาย จำนวน 307 คน เพศหญิง จำนวน 335 คน มีพื้นที่ทั้งหมด 2,286 ไร่ ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน และรับจ้างทั่วไป ถ้าปีไหนไม่แล้ง น้ำไม่ท่วมก็จะมีรายได้จากพืชผลทางการเกษตรมาเป็นรายได้ในการจุนเจือครอบครัว บางส่วนมีการกู้ยืมเงินนอกระบบมาเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังไม่มีอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว นอกจากการทำเกษตรกรรม จึงประสบปัญหาเกี่ยวกับรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ⁵

ในขณะเดียวกันนายวิชัย นนมุด ผู้ใหญ่บ้านโพนไทร ได้ให้ข้อมูลว่า บ้านโพนไทร หมู่ที่ 9 ยังไม่มีหน่วยงานเข้าไปให้ความรู้และส่งเสริมอาชีพต่างๆ ให้กับชาวบ้านในชุมชน ชาวบ้านส่วนมากจึงประกอบอาชีพตามฤดูกาลเท่านั้น บางครอบครัวมีการกู้เงินนอกระบบมาเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือนจึงมีปัญหารายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย

จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว การพัฒนาประเทศจะเกิดความมั่นคง มั่นคั่ง ยั่งยืนตลอดไป ชุมชนหมู่บ้านซึ่งถือเป็นสถานที่ที่จะต้องได้รับการดูแลจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้ชาวบ้านมีอาชีพต่าง ๆ ได้ใช้ในการทำมาหากินเพื่อให้เกิดรายได้ไว้ใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน บ้านโพนไทร หมู่ที่ 9 ถือเป็นหมู่บ้านหนึ่งที่หน่วยงานควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนอาชีพต่าง ๆ ให้กับคนในหมู่บ้าน ซึ่งถือเป็นฐานรากสำคัญต่อการพัฒนาระดับประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมอาชีพแก่ชุมชนบ้านโพนไทร ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมอาชีพแก่ชุมชนบ้านโพนไทร ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย” เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมอาชีพให้ชุมชน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. วิธีดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ตามช่วงเวลาที่กำหนดไว้และใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือ

⁵ คณะกรรมการหมู่บ้านโพนไทร, แผนชุมชน, (เลข: ม.ป.พ., 2549), หน้า 7-8.

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) และในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ยต่างๆ ใช้วิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยเป็นจำนวน 112 ชุด โดยแบบสอบถามได้จำแนกออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและแนวทางการส่งเสริมอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะการส่งเสริมอาชีพให้ชุมชน

1.2 กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างภาคสนาม ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ชาวบ้านโพธิ์ไทร หมู่ที่ 9 ตำบลเมือง อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา จำนวน 360 ครัวเรือน กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งได้เข้าถึงกลุ่มตัวอย่างด้วยการเลือกหัวหน้าครอบครัวหรือตัวแทนของแต่ละครอบครัวที่สามารถตอบคำถามหรือให้ข้อมูลได้ ครอบครัวละ 1 คน จำนวน 180 ครัวเรือน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 1 คน กลุ่มแม่บ้าน จำนวน 5 คน และคณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 5 คน รวมจำนวน 112 คน

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) ศึกษาจากทฤษฎี เอกสาร ข้อมูลและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบแนวทางในการวิจัย 2) สร้างแบบสอบถามที่สามารถวัดได้อย่างสมบูรณ์ 3) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มชาวบ้านโพธิ์ไทร

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอและสรุปผลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์คือ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) นอกจากนี้ยังรวมถึงโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Method) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS เพื่อการคำนวณทางสถิติ ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวข้องกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามตามกลุ่มเป้าหมาย

2. วิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ

เพื่อให้การดำเนินงานของการวิจัยเชิงคุณภาพนี้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ดำเนินการศึกษาสำรวจพื้นที่ศึกษาสภาพปัญหา และทำการศึกษาด้านองค์ความรู้เดิม วิถีชีวิต ทุนทางทรัพยากรเดิมที่ชุมชนมีอยู่ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและข้อเท็จจริงที่จะนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ในลำดับต่อไป 2) แบบสนทนากลุ่ม ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อและวัตถุประสงค์ในการวิจัย

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล มีวิธีการและขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับต่อไปนี้ 1) ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัย ในลักษณะการวิจัยเอกสาร (Document Research) โดยการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน 2) เก็บรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง เพื่อให้เห็นถึงรูปแบบการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชนบ้านโพธิ์ ไท่ ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน 18 คน เพื่อสรุปเป็นประเด็นก่อนนำไปสู่การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และ 3) สนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐและกลุ่มชาวบ้าน เพื่อระดมแนวคิดมุมมองที่มีผลต่อการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน เพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชนบ้านโพธิ์ ไท่ ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล มีวิธีการและขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับต่อไปนี้ 1) ศึกษาวิเคราะห์ เอกสาร หนังสือ ตำรา โดยการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน 2) วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาเป็นกรอบแนวคิดในการเสนอรูปแบบการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน เพื่อนำไปสู่การสนทนากลุ่มเฉพาะ และ 3) ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยใช้การสรุปความและการตีความ แล้วนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) เพื่อเสนอรูปแบบการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชนบ้านโพธิ์ ไท่ ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 112 คน และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับชาวบ้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำเสนอเชิงพรรณนา จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อเป็นการระดมสมองเพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมอาชีพให้ชุมชนบ้านโพธิ์ ไท่ ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย ทำให้ได้รูปแบบการส่งเสริมอาชีพให้ชุมชนบ้านโพธิ์ ไท่ ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย ดังนี้

1. สภาพทั่วไปและปัญหาอาชีพของชุมชน

สภาพปัญหาของชุมชนชุมชนบ้านโปนไทร ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย ซึ่งถือว่ายังอยู่ในพื้นที่ชนบท มีข้อเสนอแนะโดยการใช้กระบวนการอบรมชี้แจงให้เข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและใช้นโยบายของรัฐ ดังนี้

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างทางเลือกอาชีพ มี 4 ประเด็น ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอาชีพอะไรและจะได้อย่างไร
2. การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนาอาชีพ รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ
3. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากอาชีพ
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลอาชีพที่ทำ

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน ขั้นตอนของการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับชุมชนมี 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ไข
2. ตัดสินใจกำหนดความต้องการ
3. ลำดับความสำคัญ
4. วางแผนกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน ทรัพยากร
5. ดำเนินงานตามโครงการหรือสนับสนุนการดำเนินงาน
6. ประเมินผล

รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเลือกอาชีพ มี 2 ลักษณะ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่รัฐเป็นผู้นำ การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้เป็นการมองมาจากเบื้องบนหรือจากรัฐ ประชาชนเป็นเพียงผู้คอยรับนโยบายและปฏิบัติตามที่กำหนดอาชีพให้
2. การมีส่วนร่วมที่เกิดจากความต้องการอาชีพของประชาชนด้วยความสมัครใจ โดยที่รัฐคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำหรือคอยอำนวยความสะดวก

2. แนวทางการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน

แนวทางการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน เป็นการสร้างรายได้ และแก้ปัญหาการว่างงานของชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางการเงิน เป็นกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ และเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะส่งเสริมให้ประชาชนได้เกิดกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย มีการพึ่งพาอาศัยกันและกัน เกิดความสามัคคีขึ้นในหมู่คณะ และชุมชนยังสามารถนำสินค้ามาจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนกันจะเป็นทุนหมุนเวียนในชุมชน และดึงให้ประชาชนในบริเวณใกล้เคียงมาใช้บริการเช่นเดียวกับการอุดหนุนร้านค้าในชุมชน สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในการส่งเสริมให้กินของไทย ใช้ของไทย ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวจะเกิดประโยชน์แก่ประชาชนอย่าง

ทั่วถึง และเท่าเทียมกันอันจะส่งผลให้การแก้ไขปัญหาในระดับเศรษฐกิจรากหญ้า ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถกลุ่มอาชีพให้มีประสิทธิภาพความเข้มแข็งต่อชุมชน ให้สามารถพึ่งตนเองได้ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ ตลอดจนให้คนจนได้มีอาชีพ ให้มีรายได้เสริม สามารถรองตนเองให้อยู่ได้ สนับสนุนกลุ่มอาชีพที่มีอยู่ให้ได้รับการต่อยอด เพื่อความเจริญเติบโตสามารถเป็นสินค้าที่ได้รับการยอมรับในระดับหนึ่ง อันจะเป็นการสร้างเสริมความเข้มแข็งของภาคประชาชนให้อยู่อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

3. รูปแบบแนวทางการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน

รูปแบบแนวทางการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชนที่สำคัญ คือ สร้างกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในชุมชนให้ได้รับการส่งเสริมและมีการแลกเปลี่ยนความรู้ผู้ที่ว่างงาน ผู้ที่ตกงาน มีอาชีพพร่องรับ และบรรเทาปัญหาความเดือดร้อน ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดผลิตภัณฑ์ชุมชน พัฒนาให้มีคุณภาพไปสู่ตลาดภายนอกอย่างมีมาตรฐานสากล สร้างชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง มีความรักความสามัคคี และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน

ควรให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของชุมชน และพัฒนากลุ่มอาชีพเดิม เพื่อเป็นการเสริมสร้างอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ให้เกิดการสร้างรายได้และทุนหมุนเวียนภายในชุมชน ให้มีระบบการบริหารจัดการที่ดีในกลุ่มอาชีพ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชนไปสู่สินค้า OTOP เปิดกว้างออกสู่ตลาดสินค้าทั้งไทยและต่างประเทศ

4. ปัญหาอุปสรรคของการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน

โดยส่วนมากชาวบ้านโพโนไทร ตำบลเมือง อำเภอมะนัง จังหวัดเลย จะประสบปัญหาอุปสรรคของการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน ในเรื่องของการขาดองค์ความรู้ ที่เป็นแนวทางในการดำเนินการพัฒนาให้เกิดการรวมกลุ่มกัน ตั้งกลุ่มอาชีพโดยยกประเด็นสภาพของปัญหา หรือพบเห็นวัตถุดิบที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการเพาะปลูกเองได้ เช่นการเพาะเห็ด การปลูกมะนาว การปลูกผักปลอดสารพิษ การทำไร่สวนผสม ซึ่งในบางครั้งชาวบ้านในพื้นที่ไม่มีองค์ความรู้ พอที่จะขยายผลเรื่องทางการเกษตรให้เป็นแนวทางที่มั่นคง ยั่งยืนได้

ควรจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการในเฉพาะเรื่อง ที่ทำเป็นบางช่วงตามระยะเวลาของสิ่งที่ทำ เช่น การเพาะเห็ดใช้เวลาประมาณ 1-2 เดือนได้เก็บผลผลิต หลังจากนั้นค่อยอบรมเชิงปฏิบัติการการส่งเสริมอาชีพแบบใหม่ไปเรื่อยๆ และนอกจากนั้นยังเชิญกลุ่มการตลาดที่รองรับสินค้าทางการเกษตร เพื่อนำไปขยายผลสร้างได้ให้กับชาวบ้านต่อไป

5. การป้องกันปัญหาอุปสรรคของการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน

ให้ประธานกลุ่มปรึกษากาหรือกับพัฒนาชุมชนจังหวัด หรือหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาดำเนินการ เชิญวิทยากรจัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจในการสร้างอาชีพ

ที่อาศัยวัตถุดิบจากภูมิปัญญาท้องถิ่น มาแปรสภาพให้เป็นสิ่งที่มีมูลค่าเพิ่ม เช่น เห็ด ถ้ามีมากก็นำไปแปรสภาพทำเป็นส้มเห็ด อัดห่อไว้ขาย และสามารถเก็บไว้ได้นานหลายวัน ฉะนั้นความจำเป็นที่จะต้องรีบเร่งดำเนินการก็คือ หมั่นแสวงหาวิทยากรผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาบรรยาย และนำพาปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความจำเป็นที่ต้องมีการสร้างรูปแบบการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน เพื่อพัฒนาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ก็เพื่อที่จะทำให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนกิจกรรม และก่อให้เกิดการขยายผลการดำเนินงานในวงกว้าง พลังในการขับเคลื่อนกิจกรรมไม่ได้ หมายถึง เฉพาะประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการสร้างอำนาจในการต่อรอง และสร้างกระบวนการทัศน์ วิสัยทัศน์ และเปิดมุมมองใหม่ ๆ จากการแลกเปลี่ยนความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ เป็นการเพิ่มโอกาสในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาศักยภาพของกลุ่มอาชีพด้วย

ฉะนั้นรูปแบบการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชนจำเป็นที่จะต้อง มี 2 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบกลุ่มเรียนรู้ เป็นกลุ่มที่มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่อง เช่น มีความสนใจที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตน้ำสกัดชีวภาพ ก็เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกัน ความสัมพันธ์ของกลุ่มในลักษณะนี้จะนำไปอย่างหลวม ๆ ชั่วครั้งชั่วคราว การถ่ายทอดเทคโนโลยีของหน่วยงานภาครัฐในปัจจุบันเป็นการสร้างกลุ่มประเภทนี้ 2) รูปแบบกลุ่มกิจกรรม เป็นกลุ่มที่มีการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งอาจเป็นกิจกรรมทางสังคม กิจกรรมทางพาณิชย์ หรือหลาย ๆ กิจกรรมร่วมกัน รวมทั้งอาจมีกิจกรรมการเรียนรู้ผสมผสานด้วยก็ได้ การรวมกลุ่มมีความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างเหนียวแน่น มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ รวมทั้งปัจจัยการผลิตที่พัฒนาต่อเนื่อง มากกว่ากลุ่มเรียนรู้ในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ กลุ่มประเภทนี้หมายถึงกลุ่มที่นำกระบวนการเรียนรู้มาพัฒนาเพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน

ผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมอาชีพแก่ชุมชนบ้านโพนไทร ตำบลเมือง ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย” มีผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังนี้

1. ผลการวิจัย

รูปแบบการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชนบ้านโพนไทร ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอยู่ 4 ด้านคือ

- 1) รูปแบบการส่งเสริมด้านความรู้และประสบการณ์ในการตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ
- 2) รูปแบบการส่งเสริมด้านทำเอกสารขอประมาณสนับสนุนจากหน่วยงาน

3) รูปแบบการส่งเสริมด้านการจัดตั้งสถานที่จำหน่ายสินค้า เช่น ตลาด OTOP ในชุมชนหรือตลาดประจำตำบล

4) รูปแบบการส่งเสริมการอบรมด้านอาชีพอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากอาชีพภายในกลุ่ม เช่น จัดอบรมการทำเห็ดฟาง การทำขนมไทย การทำน้ายาล้างจาน

นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการกำหนดระเบียบแบบแผนที่เป็นรูปธรรม เช่น นำหลักการทางการบริหาร 4'M มาใช้กำหนดรูปแบบการดำเนินงานด้วย ซึ่งประกอบไปด้วย

1) คน (Man) ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เพราะการรวมกลุ่มอาชีพจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความคิดของคน มีคนเป็นผู้ดำเนินการหรือจัดการทำให้เกิดกิจกรรมทางอาชีพหลายรูปแบบ เพื่อให้ประสบความสำเร็จในกลุ่มอาชีพนั้นๆ

2) เงิน (Money) เป็นปัจจัยในการขับเคลื่อนการจัดตั้งกลุ่มอาชีพอีกชนิดหนึ่ง ที่ต้องนำมาประกอบเพื่อให้เกิดการมีอาชีพ ซึ่งแต่ละกลุ่มอาชีพจะใช้ปริมาณเงินที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่ว่ากลุ่มอาชีพนั้นมีขนาดเล็กหรือใหญ่

3) วัสดุหรือวัตถุดิบ (Material) ซึ่งในการผลิตสินค้า ต้องอาศัยวัตถุดิบในการผลิต ดังนั้นประธานกรรมการกลุ่มต้องรู้จักบริหารวัตถุดิบให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้ต้นทุนที่ต่ำ และทำให้สินค้าได้ผลกำไรสูงสุด

4) วิธีปฏิบัติงาน (Method) ซึ่งการปฏิบัติงานในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการของกลุ่มอาชีพ ควรมีการวางแผน และควบคุมให้การปฏิบัติงานนั้นมีประสิทธิภาพ

สิ่งที่เกิดขึ้นดังกล่าวเบื้องต้นเป็นรูปแบบแนวทางในการนำไปปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมกลุ่มอาชีพให้มีความเข้มแข็ง สามารถสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นภายในครัวเรือน และขยายผลออกไปเป็นธุรกิจได้เป็นอย่างดี

2. อภิปรายผล

รูปแบบการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชนให้กำหนดเป็นระเบียบแบบแผนที่เป็นรูปธรรม เช่นนำหลักการทางการบริหาร 4M ซึ่งประกอบด้วย 1) คน (Man) 2) เงิน (Money) 3) วัสดุหรือวัตถุดิบ (Material) และ 4) วิธีปฏิบัติงาน (Method) สิ่งที่เกิดขึ้นดังกล่าวเบื้องต้นเป็นรูปแบบแนวทางในการนำไปปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมกลุ่มอาชีพให้มีความเข้มแข็ง สามารถสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นภายในครัวเรือน และขยายผลออกไปเป็นธุรกิจได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เรดคลิฟ บราวน์ (Redcliffe-Brown)⁶ ได้กล่าวถึงโครงสร้างหน้าที่ว่า สังคมเปรียบเสมือนกับสิ่งที่มีชีวิต ที่ว่าร่างกายของคนเราจะประกอบด้วยระบบอวัยวะต่าง ๆ ที่แต่ละระบบจะมีโครงสร้าง และทำงานตามหน้าที่แต่ละส่วนของ

⁶ Redcliffe Brown, **เนื้อหาและแนวคิดทฤษฎี**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://cyberlab.lh1.ku.ac.th/elearn.faculty.social.soc65/4_2.html, [25 ตุลาคม 2560].

ตนเอง ถ้าส่วนใดส่วนหนึ่งทำงานบกพร่องหรือหยุดการทำงาน ร่างกายก็จะมีอาการผิดปกติ ในสังคมหรือชุมชนก็เช่นเดียวกันจะประกอบไปด้วยหน่วยหรือระบบต่าง ๆ เช่น ระบบของครอบครัว เศรษฐกิจ ศาสนา การเมือง เป็นต้น แต่ละระบบก็จะมีโครงสร้างและหน้าที่เฉพาะ ที่จะทำหน้าที่เพื่อให้สังคมดำเนินไปอย่างราบรื่น ถ้าระบบใดระบบหนึ่งทำงานบกพร่องหรือล้มเหลว ก็จะมีผลกระทบต่อส่วนใหญ่ของชุมชนหรือสังคมตามไปด้วยที่สำคัญ

ในขณะที่เดียวกันรูปแบบดังกล่าวยังมีความสอดคล้องกับ สุเมธ ตันติเวชกุล⁷ กล่าวว่า ต้องมีเศรษฐกิจพอเพียงด้วย นั่นหมายถึงความสามารถของชุมชน เมือง รัฐ ประเทศหรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้ โดยจะต้องพยายามหลีกเลี่ยงสิ่งที่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ เศรษฐกิจพอเพียงในทุกระดับบุคคลนั้น คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน กำหนดความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงใหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่มีพัฒนาการอยู่กับสิ่งใด หากกล่าวโดยสรุปก็คือ หันกลับมายึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิตที่ส่งผลให้สามารถพึ่งตนเองได้

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญรุ่ง โนใจ และวีระกุล ชายผา⁸ ได้ศึกษารูปแบบการส่งเสริมอาชีพช่างฝีมือระดับชุมชนในท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาหรืออาชีพช่างฝีมือระดับชุมชน ศึกษาความต้องการและความจำเป็นของช่างฝีมือระดับชุมชนและเสนอรูปแบบการส่งเสริมอาชีพช่างฝีมือระดับชุมชนในท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น ซึ่งพบว่า สภาพทั่วไปของช่างฝีมือระดับชุมชนในท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่นเป็นลักษณะกิจการเล็ก ๆ ทำกันในครัวเรือน ส่วนใหญ่จะทำในฤดูว่างจากการทำการเกษตร ส่วนใหญ่จะเป็นช่างซ่อมจักรยานยนต์และช่างเชื่อมเหล็กตัด ช่างชุมชนขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ ขาดเงินลงทุน ทำงานได้เฉพาะระดับพื้นฐานทั่วไป ความต้องการและความจำเป็นของช่างฝีมือระดับชุมชน ต้องเป็นช่างสามารถทำงานได้หลากหลายสาขาช่างที่เกี่ยวข้อง ส่วนรูปแบบการส่งเสริมอาชีพช่างฝีมือระดับชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจะเป็นเจ้าภาพหลักในด้านการสนับสนุนงบประมาณดำเนินการ มีการจัดทำโครงการส่งเสริมอาชีพให้กับช่างชุมชนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ช่างฝีมือระดับชุมชนงานอย่างต่อเนื่อง สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยมีลักษณะในการจัดการ 2 แบบคือ แบบที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ และแบบที่ช่างฝีมือระดับชุมชนเป็นผู้ดำเนินการเอง และควรจะมีกฎ ระเบียบ

⁷ สุเมธ ตันติเวชกุล, การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริฯ, (กรุงเทพมหานคร: กรมพัฒนาชุมชน, 2542), หน้า 53.

⁸ บุญรุ่ง โนใจ และวีระกุล ชายผา, “รูปแบบการส่งเสริมอาชีพช่างฝีมือระดับชุมชนในท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2557).

ที่สำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพช่างให้เหมาะสมกับท้องถิ่น เพื่อที่จะสามารถปฏิบัติงานได้สะดวก รวดเร็ว

3. ข้อเสนอแนะ

- ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

- 1) ชาวบ้านยังขาดความรู้และประสบการณ์ในด้านการตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ อยากให้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือวิทยากรมาให้ความรู้ในการทำอาชีพต่าง ๆ และการจัดตั้งกลุ่ม
- 2) อยากให้มีหน่วยงานมาสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ในการรวมกลุ่มอาชีพ
- 3) อยากให้มีการจัดตั้งสถานที่ในการจัดจำหน่ายสินค้า เช่น ตลาด OTOP ในชุมชนหรือตลาดประจำตำบล
- 4) อยากให้มีการจัดอบรมในเรื่องอาชีพอื่นๆ ที่นอกเหนือจากอาชีพภายในกลุ่ม เช่น จัดอบรมการทำเห็ดฟาง การทำขนมไทย การทำน้ำยาล้างจาน เป็นต้น

- ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัย

- 1) ควรมีการศึกษาประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการส่งเสริมอาชีพ
- 2) ควรมีการวิจัยและพัฒนาความร่วมมือ ในการพัฒนาการส่งเสริมอาชีพในชุมชนร่วมกับหลายชุมชน เพื่อที่จะได้เห็นข้อแตกต่างของแต่ละชุมชน
- 3) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการติดตามและประสิทธิผลการดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมอาชีพภายในชุมชน
- 4) ควรมีการวิจัยแนวทางการพัฒนาที่ครอบคลุมในทุกอาชีพของชุมชน เพื่อให้เกิดองค์ความรู้นำไปสู่การกำหนดนโยบายปฏิบัติในพื้นที่จริง

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการหมู่บ้านโพธิ์ไทร. แผนชุมชน. เลย: ม.ป.พ., 2549.
- ณรัชชอร์ ศรีทอง. กระบวนการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: โอเดียน-สตรี, 2558.
- ธนากร สังเขป. การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555.
- ธรรมรักษ์ การพิศิษฐ์. ยุทธศาสตร์สร้างสรรค์ พลังแผ่นดินเพื่อการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- บุญรุ่ง โนใจ และวีระกุล ชายผา. “รูปแบบการส่งเสริมอาชีพช่างฝีมือระดับชุมชนในท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2557.

- สนธยา พลศรี. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2545.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. **การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. **การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริฯ**. กรุงเทพมหานคร: กรมพัฒนาชุมชน, 2542.
- เสาวณี เทพหัตถ์ และสุภาพร เจ็งสุขสวัสดิ์. **การสร้างตนเองด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2551.
- Redcliffe Brown. **เนื้อหาและแนวคิดทฤษฎี**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://cyberlab.lh1.ku.ac.th/elearn.faculty.social.soc65/4_2.html. [25 ตุลาคม 2560].